



raditie en toekomst van ouderparticipatie in Spanje

Montserrat Jubete

Spanje heeft een lange traditie van hechte relaties tussen ouders en begeleiders in kinderdagverblijven. Deze relatie heeft haar wortels in de beweging geschiedenis van Spanje, maar past zich ook aan aan de huidige tijdsgeest.

In Spanje en vooral Catalonië vond aan het begin van de twintigste eeuw een ware pedagogische revolutie plaats. De vernieuwing bereikte zijn hoogtepunt ten tijde van de tweede republiek (1931-1939), maar werd afgebroken door de burgeroorlog. Het democratische Volksfront had de verkiezingen gewonnen, maar stuitte op een nationalistische militaire opstand onder leiding van Franco. De burgeroorlog eindigde met de overwinning van de nationalisten. Er kwam een militair

**'Ouders en onderwijzers
waren op gelijkwaardige
basis betrokken'**

re dictatuur die de hele Spaanse samenleving jarenlang in de greep hield. Pas met de dood van Franco in 1975 sloeg Spanje opnieuw de weg van de democratie in.

Sociale veranderingen

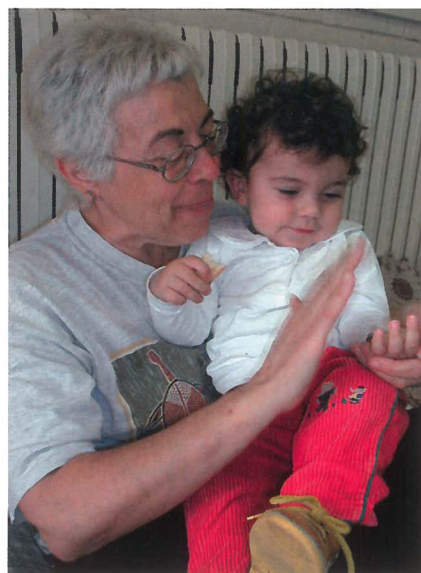
Maar al in de jaren '60 was er in Spanje sprake van sociale veranderingen. Een groeiende economie bracht meer vrouwen op de arbeidsmarkt en zo ontstond de behoefte aan kinderopvang. Als antwoord op deze behoefte, die door de overheid

compleet genegeerd werd, verschenen verschillende privé-centra die mogelijkheden zagen voor financieel gewin: de zogenaamde 'guarderías', ook wel 'kind-parkings' genoemd. Vanuit progressieve hoek werd gezocht naar andere oplossingen. Er verschenen niet-commerciële coöperaties voor de zorg en opvoeding van kinderen onder de drie jaar. Ouders en onderwijzers waren hierbij op gelijkwaardige basis betrokken en probeerden de centra te runnen op basis van anti-autoritaire, democratische en zelfmanagementprincipes. De meeste ouders kwamen uit de middenklasse. Het waren jonge vooruitstrevende koppels waarvan man en vrouw allebei buitenshuis werkten. Maar de centra wilden dezelfde mogelijkheden ook aan armere gezinnen bieden. Om dit te bereiken werden sociale acties op touw gezet.

Gedurende deze jaren van economische groei en politiek protest tegen het dictatoriale regime, bestonden deze coöperaties vooral uit vrouwengroepen, buurtinitiatieven en vakbonden. Maar ook in progressieve katholieke kringen eiste men kinderopvangcentra voor werkende moeders. De coöperaties richtten zelf een heel aantal voorzieningen op. In andere gevallen waren de initiatiefnemers jonge leerkrachten, overtuigd van het belang van opvoeding in de strijd tegen ongelijkheid.

'Escuelas infantil'

De nieuwe centra kregen een 'schoolmodel'. Ook nu nog worden in Spanje de centra voor kinderen van 0 tot 6 jaar 'escuelas infantil' genoemd, scholen voor jonge kinderen. Ze worden beschouwd als eerste stap in het onderwijssysteem en begeleiders heten er 'onderwijzers'. Deze escuelas infantil hechtten vanaf het begin veel belang aan open communicatie tussen ouders en onderwijzers. In de centra werkten veel jonge onderwijzers die hun idealisme met de ouders gemeen hadden. Het gebrek aan wetgeving en de grote





Foto's: Carmen Cols en L'iles aux Enfants-Auby

gebruik gemaakt van dagboeken, rapporten en albums. Gesprekken met gezinnen waren geen formele procedures maar een open dialoog. Het eerste gesprek vond plaats vóór het kind op school kwam om de voorgeschiedenis en de voorkeuren van het kind te leren kennen en de basis te leggen van een relatie gebouwd op wederzijds vertrouwen en respect. Ouders werden betrokken bij het maken, onderhouden en verbeteren van (speel)materiaal voor de kinderen.

Het was echter niet eenvoudig om de complexe relatie tussen ouders en onderwijzers een werkbare vorm te geven. Vaak was er verwarring en het vergde tijd om de juiste afstand te vinden in de relatie tussen de twee groepen. Langzaam groeide wel het besef dat het belangrijk was om dingen mét de ouders in plaats van vóór hen te doen. Het ging er niet zozeer om details van het gezinsleven uit te wisselen, maar om het delen van wat kinderen doen en wie ze zijn, zowel thuis als op school.

Ouderparticipatie vandaag de dag

Na de eerste democratische verkiezingen richtten gemeenteraden in vele delen van Spanje onder druk van ouders en onderwijzers kindercentra op. De vroegere coöperatieven werden in dit publieke netwerk opgenomen. Het verlangen naar samenwerking tussen ouders en onderwijzers bleef bestaan en vele aspecten van de escuela infantil werden behouden en uitgediept. Toch bracht dit proces veranderingen met zich mee. Men kan bijvoorbeeld niet meer spreken van een gezamenlijk front van ouders en jonge onderwijzers in een gedeeld idealisme. Het engagement en de strijd om een bepaald pedagogisch model uit te werken is verminderd. Wel is er meer diversiteit gekomen in de sociale herkomst van de gezinnen. De oude wens van toegankelijkheid voor gezinnen van verschillende socio-economische achtergronden is dus realiteit geworden. De participatie van ouders in het financiële beheer van de centra is helemaal verdwenen, dit is het terrein geworden van de overheid.

Door de democratisering van Spanje werd ouderparticipatie vanzelfsprekend. Onder Franco was participeren bijna crimineel. Nu is het een recht en een plicht voor iedereen die betrokken is bij opvoeding. In elk centrum creëren ouders en onderwijzers hun eigen vormen van participatie. Je zou zelfs kunnen stellen dat de variatie in participatievormen een weerspiegeling is van de toegenomen variatie in gezinsvormen. Er zijn activiteiten waarbij ouders en onderwijzers van gedachten wisselen, vertelurtjes door ouders, fotoalbums van zowel het school- als het thuisleven, debatten over thema's van ouderschap en opvoeding etc.

Veel ouders zijn aangenaam verrast als ze hun kind voor het eerst naar de kinderopvang brengen. Ze vinden niet alleen een centrum en leerkrachten waarmee ze de opvoeding en het opgroeien van hun kinderen kunnen delen, maar ze ontmoeten er ook andere gezinnen. Ouders leven vandaag de dag vaak met de gevolgen van een soort 'atomisering van de sociale verhoudingen'. Betekenisvolle relaties met vrienden of familie zijn niet meer vanzelfsprekend. Tijd en afstand zijn blijkbaar onoverkomelijke obstakels geworden. Het kindercentrum kan een ontmoetingsplaats zijn waar ouders de kans hebben om hun relaties te verbreden. Ze ontmoeten er

'Er is meer diversiteit gekomen in de sociale herkomst van de gezinnen'

vraag naar kinderdagverblijven maakten dat de collectieven totaal vrij konden opereren en voor een progressief pedagogische visie kozen. Er werd gewerkt met homogene leeftijdsgroepen waarbinnen de individualiteit van elk kind werd gerespecteerd. Het pedagogisch beleid kreeg vorm tijdens regelmatige bijeenkomsten van de leerkrachten. Financiële en organisatorische beslissingen die het hele centrum aangingen, werden genomen door ouders en leerkrachten samen.

Werken 'met ouders' in plaats van 'voor ouders'

Ouders waren dagelijks in de centra aanwezig om deel te nemen aan de activiteiten en informatie met onderwijzers uit te wisselen in een ontspannen sfeer. Er werd

andere mensen die dezelfde problemen en ervaringen hebben. Het is voor de kindercentra een hele uitdaging om op deze nieuwe behoeften in te gaan. Maar door dertig jaar ervaring met ouderparticipatie is het al een fundamenteel element in de Spaanse kinderopvang.

Montserrat Jubete is pedagoog en onderwijzer, werkzaam in een Pedagogisch centrum in Barcelona.